

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

עובדות ומימרות ממרן החזו"א איש זללה"ה

א"ה: קובץ עובדות הללו עדויות נאמנות שנלקטו כד הוינא טליא והרבה הרבה מהם שמעתי ממורי ורבותי הקדושים נ"ע תלמידי מרן זללה"ה בהזדמנויות רבות, והשמטנו את אשר אינו ראוי לפרסום

א] עינא להשרשת האמונה, מטו משמיה מרן החזו"א זללה"ה, להתרגל לבקש סיוע משמיה טרם כל פעולה שתלכה, ואחר הפעולה להודות לבורא יתברך. וכגון אם תצטרך נעליים תגיד רבש"ע אני צריך נעליים, אנא הזמן לי מעות, והמקום שאמלא שם הנעליים המתאימות, ואח"כ להודות בפה מלא על שנתן לך.

אמרנו למרן ז"ל על כרה מסוימת לצריך גם ולאו בכל יומא מתרחש ניסא, והשיב לנו ! בכל יומא מתרחש ניסא.

אמר מרן ז"ל לאחד מבאי ביתו לאגעט נישט דעם רבש"ע לאגות, ער וועט נישט לאג'ן דיינע לאגות.

אמר מרן ז"ל "סאיז נישט דא קיין גליקלכער רגע, אין א מענטש לעבען ווי די רגע וואס ער איז זוכה זיך אונטרגעגעבן אום רבנו של עולם".

ב] כשנשאל מרן החזו"א ז"ל כיצד משיגים דרגות רוחניות רמות, השיב עמם עשיית מצוות ה' בפרטותיהן ובדקדוקיהן, הן הן המדרגות הרוחניות העליונות, וכל נסיון להשיג מדרגות בדרך אחרת, סופו מפח נפש.

אמר מרן ז"ל יש ליזהר מהשתדלות מרובה משל לאדם הדופק מסמר בקיר ככל שממשיך לדפוק המסמר מתעקם.

ג] העידו בשם החזו"א זללה"ה שהשיב לשואל על הנפילות אחר התשובה ביוה"כ, דהקב"ה אוהב חיזוק גם של רגע אחד, והעידו שהשיב לבחור שתהיה בפניו על הנפילה אחר יוה"כ, דאין מבקשים מאתנו להיות מלאכים, כי משם הנפילה היא גדולה, עלינו רק לתקן במשהו ולהתייצב על דרך הטוב, אין בכוחנו לעשות לפתע את התפנית המיוחלת, מוטל עלינו בכל יום ובפרט ביוה"כ, לקבל על עצמינו לשנות את דרכנו ולתקן במשהו את עצמנו בחיפוש יומיומי לעשיית דבר טוב, וזה מה שנקרא להתייצב על דרך הטוב, ליותר מכך אין מבקשים מאתנו.

ד] שמענו בשם מרן זללה"ה שהשיב על התשובה שעושים מידי שנה באלול דאטו מילתא זוטרתא היא, להיות חזוק עם הקב"ה ארבעים יום בשנה.

כשאמרנו בפניו ימי שנותינו הם ככל עובר והעולם הזה כחלום יעוף, אמר מרן ז"ל אמנם כן למי שישן.

ה] עובדא הוה אלא מרן החזו"א זללה"ה כמה שזועות טרם הסתלקותו. נקש בחור בדלתו ודלת הבית הייתה נעולה, ומרן ז"ל שב על מיטה במרפסת ביתו, כשהבחין רבינו באורח, האיע לו לטפס דרך המרפסת וליכנס, הלה החל מיד לטפס, מעילו הסתבך בגדר החיל, ונאלץ לרדת, עוד פעם טיפס, ושם הסתכסכו שריגי הבד במעקה וירד, כל הזמן

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

הביט בו מרן ז"ל, עד שבשלב מסוים פתח ואמר בנעימות מיוחדת, לריך לזכור שבאלה הם חייו של יהודי עלי אדמות, מטפסים ונופלים, מטפסים ונופלים, ועוד פעם מטפסים ונופלים, ועוד פעם... ומי שרונה באמת להגיע אל המטרה יגיע ויגיע...

בן תורה אחד קיבל עליו קבלות של חיזוק לשיפור מצבו בתחילת היום היה מתחיל גבוה במשך היום היה יורד, ובסוף היום היה מטער שלא עמד בקבלותיו, ונכנס למרן ז"ל, ושאל מה לעשות, השיב לו תמשיך להתחיל גבוה תמשיך לרדת ותמשיך להטער...

ו[סיפר הגרמ"י לנדא ז"ל בשם מרן החזו"א ז"ל אויף נא קענען לערנען, דארף מען האבן שמחה, ועוד העידו מפי מרן החזו"א ז"ל שאמר פעם אודות אלו שאינם בשמחה, זיי דרייען זיך ארום לוצראכן, ווייל עס לערנט זיך ניט גוט, מיינען זיי אז דאס איז פון די יאר טוב, אבער דאס איז יאר הרע, פארוואס ? וייל אין מדרש שטייט "איזהו חכם השמח בחמתו" אז מואגט נאר די ווערטער "אמר אביי" דארף מען שוין ווערן פריילאך.

ומטו משמו ז"ל דאין מקום לעצבות למתבונן ב"אתה בחרתנו" ! כתב במ"ב סי' תרס"ט סקי"א והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מלוא. וכתב החזו"א באגרת (ח"א ל"ו) עיקר העבודה בשמחה, כי באמת אין כל ענין בעולם, למי שמכיר באור האורות של האמת.

אמר מרן ז"ל אלע גייען דורך די וועלט, דער גייט דורך לאכנ'דיק, דער ווינע'נדיק, קעגנמען דאך בעסער לאכן. וכתב בתוך מכתב "העצבות היא אחד משלושי היצר".

אמר מרן ז"ל מגילת איכה נכתבה ע"י ירמיה ברוה"ק, ורוה"ק אינה שורה אלא מתוך שמחה, אלא אפשר לבכות על חורבן בית המקדש ולהיות בשמחה כאחד...

עיקר עשיית מלוא הוא שמחתה שזכינו לכך [ומכתב] ע"י שמחה, הלב מתמלא אורה להבין סודות התורה.

ז[מטו משמיה החזו"א בשם הגאון רבי יצחק מוולאז'ין ז"ל אהא דתנן כד היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה כו' אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב, ושאל הגר"י דלכאורה הלשון אינו מציין בכל לשונות חז"ל שיאמרו אם אתה עושה כן, כי הלא זה כוון שכל דרכה של תורה ואין כאן ב' אפשרויות, ומהו הלשון אם אתה עושה כן, והשיב הגר"י זללה"ה להכונה אם אתה עושה ככל האמור במשנה ובתורה אתה עמל, תראה ותרגיש בעצמך, וועסטע אליין זעהן אז אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב.

ח[סיפר מרן החזו"א ז"ל אודות עצמו שהיתה לו תקופה שתלמודו עלה לו בקושי רב ונלחם מלחמה רבה, והעידו בשם אמו של מרן החזו"א ז"ל בעודו ילד אמר לה, "מאמע דו מיינסט אז איך ויל לערנען ? נאר איך וייסט אז ס'איז אגוטע זאך טוא איך דאס".

ט[מטו בשם מרן החזו"א זללה"ה דאס יבוא מלאך וילמד את כל התורה כולה לאדם כאשר הוא ישן, אזי כשיקום בבוקר יהיה באותה מדרגה שהיה בה כשהלך לישון, כי רק על ידי עמל וגייעה מתעלים.

י[מרגלך בפומיה דמרן החזו"א זללה"ה לשון הש"ך בנקודות הכסף יו"ד סי' ל"ד

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

ס"ב, אתמול למדתי כמה שהקשה בני כמו שלוש שעות כלילה, אבל עכשיו קמתי בהשכמה כשני שעות וראיתי ללא קשה מידי, ולשון הש"ך בהקדמתו כי באמת ובתמים טרחתי טרחות הרבה וכמה יגיעות יגעתי לא עסקתי בשום עסק אחר לא נתתי שינה לעיני ותנומה לעפעפי שנים רבות, עד אשר הוצאתי מכח אל הפועל מחשבותי, וברחתי וסקלתי הכל בכף מאזניים, וחזרתי על כל לדדים ולדי לדדים, לא פעם אחת ושתיים, כי אם מאה פעמים ואחד עם חברים חסודים אהובים חביבים וערבים המקשיבים לקולי, ומי שלא היה אתי עמי במחילתי, לא יאמין כי יסופר לו מגודל התלאה שהיתה עלי בחיפוש בים התלמוד והפוסקים, עד כי העמדתי הכל על בוריו.

יא| העידו בשם מרן החזו"א ז"ל שאמר רק כך כריך ללמוד, אם לא מצינים לומדים מההתחלה – ואם לאו אז עוד פעם, אם רוצים להבין היטב יש ללמוד ולשנן שוב ושוב. וכן העידו על הגה"צ רבי יהודה שפירא זללה"ה שהתייגע עד שסמרו שערותיו מחמת יגיעת מוחו.

פעם אמר מרן ז"ל לבחור מתמיד גדול שאינו לומד בעיון עמוק לפי כשרונותיו, לחשיב שמתבטל מלימודו.

אמר מרן ז"ל י"א דמאות ת"ת לדעת ללמוד, ואני אומר שהמורה ללמוד, אולם ליכא נפ"מ, יען מי שאינו לומד אינו יודע ללמוד.

יב| שמענו בשם הגר"מ דויטש זללה"ה ששמע מפי מרן זללה"ה "זונטיג האט דער חזון איש אזוי גהאלטען, און מאנטיג האט דער חזון איש אזוי גהאלטען, ווער סאיז גערעכט וויס איך נישט".

יג| העידו בשם מרן החזו"א ז"ל דהמורה הוראה אחר שעיין בדין כדבעי, ושבו נזדמן לו שאלה כזו, וחזר ועיין ועלטה לו מסקנא אחרת, א"ל לשווב בתשובה על הוראתו הראשונה, דכיון דהתורה נמסרה לחכמי הדור, הרי הוראתו הראשונה היא היתה ההלכה בשעתו, ועכשו שיקול דעתו אחר.

יד| בכנסת ישראל העירו לחזו"א זללה"ה על שנעלם ממנו דברי הרמב"ם והתוספתא והשיב החזו"א נעלמו ממני, ואין זו פליאה כלל וכלל, וכבר הרגשתי בזה. והעידו שאמר דאיני יודע גם זה חלק מידיעת התורה, ופעם אחת אמר אז מיווייסט וואס מיווייסט נישט, דאס הייסט געווסט. ולשון החזו"א אבהע"ז סי' כ"ט סקי"ד ואין אנו אחראין לדעת האמת זולת ע"פ משפטי התורה דיני העדות, ואי"ז תימה שכל הגהגת העולם ע"פ השגחתו ית' ויסבבו הסיבות ע"פ אופן שיהיה האמת במשפטנו תמיד כשנשמור משפטי התורה. (ויעוין בקוב"א ח"ג ב'). וכתב בחזו"א (קו"א ח"ב י"ט) ואני קל לומר טעיתי ואני שמח בזה באור האמת, (ובח"ב ע"ט) כתב ורואה אני לקבל האמת מכל אדם, ואין דרכי להחזיק רק להקשיב, כי ידעתי כי האדם כולו שגיא, (ובח"א ק"ד) כתב אני מלא טעויות תמיד פעם בסברא פעם בגמרא, ובחזו"א שביעית ס"ב כתב... וכי זו לא שכיח שגאון יחזור מהוראתו והלא קדוש מרן וכל החכמים כל מגמתם למען הדין והאמת.

טו| כתב מו"ז הגה"צ מוהר"י שפירא זללה"ה לסכם הדינים שהוא החלק הקשה בלימוד אשר כמעט ולא יתכן שלמות ובהירות וקנין בסוגיא בלי זה, וכבר אמר מרן ז"ל

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

שהלמד ע"מ לעשות שהוא אחד מקניני התורה, הכונה כדרך לימוד לקנין התורה עכ"ל.
וכתב הגר"ח מו"ז זללה"ה בתוספת מעשה רב אמרו כל תפלותי מעודי הייתי נותן בעד
דין אחד מחודש מן הגמרא.

טז] שמענו ממו"ז הגה"צ מוהר"י שפירא זללה"ה מעשה שהלך בערב ברחוב הסמוך
לבית מרן החזו"א זללה"ה, ולפתע שמע את קול מרן ז"ל אע"פ, ונחפז לראות מה אירע,
ובצאו לבית היטה הדלת נעולה, ועלה לחלון, וראה את מרן ז"ל מתהלך בחדרו ופניו
אדומות ומאירות, ושואג את לשון הגמרא וכמדומה היה בסוגיא דחרדל ב"ב י"ח א'
"דיקא נמי דחני עלה אם היתה רפת בקר קודמת לאור מוהר"י", והיה המראה נורא הוד,
ובעת ספרו זלנו עיני הגר"י ז"ל דמעות, ואמר כי לאחר שנים בעת עיונו בסוגיא זו,
הבחין לאותו המשפט שצ"ע מרן ז"ל, הוא המשפט היסודי שעליו סובבת הסוגיא.

יז] האגלי טל בהקדמתו כתב לעיקר מאות לימוד התורה להיות שש ושמה ומתענג
בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו, והיה החזו"א חוזר על דבריו.

יח] בענין תורה לשמה, שמענו בשם מרן החזו"א ז"ל דהחפץ ללמוד תורה לשמה
וחושב אוי"א ז"ל הולך הלשמה, נו אזי אלמד איך שיהיה, דזהו נמי לשמה.

יט] העידו בשם מרן ז"ל שאמר כמו בנשימה אחת דרבותינו בלימוד התורה הם רש"י
וחוס' והמהרש"א. ובשיעור ביאורייט על אמו ע"ה נסוב השיעור כולו ע"ד מהרש"א
ואמר החזו"א בדווקא אמרתי כך, שידעו אז מען דארץ זאך מאטערן אויף מהרש"א.
ופעם אמר שם יעמוד בדור זה אדם כמו עמל המהרש"א יגיע לדרגת פי אלף
ממהרש"א דלקושי הגסיון איכא טפי סייעתא דשמיא.

אמר מרן ז"ל אודות חקירות מסוימות שאלו תלמידים את רבי אליעזר טעלזר
זללה"ה וואס איז דאס מיינע, לו דאס וואס איז נישט דיינע, אדער וואס איז מיינע,
השיב איר וויסט וואס איז דאס מיינע, אט דריי דין קאפ און נישט מיינע.

כ] שמענו עדות ממרן ז"ל דהחילוק בין קושיית הגרע"א לשאר קושיות, דבשאר
קושיות ככל שמתעמקים איכא עוד ועוד תירוץ, אבל קושיית הגרע"א ככל שמתעמקים
רואים דהקושיא קשה יותר ויותר.

כא] העידו בשם הגר"י ברטלר שליט"א דפעם אחת נתעוררה קושיא למרן החזו"א
ז"ל בסוגיא וביקש שיחפשו בספרים אם כבר הקשו כן [ואמר שיחפשו את הקושיא ולא את
התירוצ], ואמר דאם לא הקשוה עד עכשו סימן שצריך ללמוד שוב את הסוגיא ולעמוד על
הטעות.

כב] מנו משמיה מו"ז הגה"צ מוהר"י שפירא זללה"ה מיר זאגן אודער וי חזו"א
אודער פארקרט, אובער נישט קיין אנדרע זאך, וסיפרו זאת למורנו הגר"ח זללה"ה
ואמר בשם ח"א דאמר על החזו"א שאומר בסוגיא או כהתוס' או בהיפוך, והוסיף הגר"ח ש
זללה"ה ואני אומר שיש תוס' כזה באיזה מקום.

אמר מרן ז"ל על השאלים בדרכי הלימוד תנסו להסביר טעם לאקש"ן למי שלא
טעם לאקש"ן מימיו.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

כג] כתב מרן החזו"א ז"ל... כדי להתאים את הנידון אל סעיף ההלכה המכוון עליו, ומרובים המכשולים של ההתאמה כוזבת, מהמכשולים ביסוד ההלכה, ז"א אף שאין הדין אומר על מותר אסור, ועל אסור מותר, בכל זאת הוא נכשל בהמעשה שצא לידו ומחליט בכח מדומה שזו שצא לידו היא של הסעיף הידוע, בעת שהעלים עין מקו דק רב הערך בפליטת המשפט הגבנה תמיד על קוים שכליים דקים, ובהעלמה זו הוליא משפט מעוקל מעוות לא יוכל לתקן, ובשל העיון האחרון נשללה ההוראה מן ההמון, אף בדברים שהאסור והמותר מפורסם תכלית הפרסום, ונתנה לחכמים שכל דור לחקות לאשורה של כל שאלה המופיעה מזמן לזמן, שהחכמים יפתרוה מנקודת עיון מקיף והסתכלות בהירה.

כד] עובדא הוה ששאלו ממרן החזו"א ז"ל הוראה בעגונה ושתק, וכששאלו מה לעשות אמר איני יודע וזה שאלה קשה, ושוב שאלו הרי צריך לתשובה ושוב אמר איני יודע, וכשדחקו את מרן ז"ל אמר, הריני יכול ללמוד סוגיא ולהוציא את המסקנות היוצאות להלכה מן הסוגיא, אך בשביל שאלה כזאת צריך לערוך תשובה של הנודע ביהודה, וזה אין בכוחותי, ואמר השואל דלדאבונינו מצויות שאלות כאלו הרבה, והשיב מרן ז"ל נכון זה קשה מאל.

כה] העידו ששמעו ממרן ז"ל אני לא יכול לענות מיד, אני מתחיל מהגמרא, ואילו הם פונים ישר לשו"ע.

כו] העידו משמיה מרן ז"ל דלפעמים שאלה בחושן משפט צריך עידן ועידנים להשיב עליה, אולי התבטא חזי שנה.

כז] כתב בשלטי גבורים במדרכי שבת פ"ב סק"ה כשאדם עוסק בתורה לשמה הקצ"ה מגיה חשכו שאינו בא לידי עוון ואינו מורה בתורה שלא כהלכה, ושמענו מהגה"צ רר"י וסרמן זללה"ה ששאל את מרן החזו"א ז"ל כיצד אגש לרבנות אם איני יודע כל ההלכות על בורים, והשיב לו מרן ז"ל ומי יהיה רב, זה הסבור שכן יודע...

כח] העיד הגר"ד יפה זצ"ל ששמע ממרן ז"ל שיש שבחם להביא ראיות מכל הש"ס, אבל כחו ביגיעה בסוגיא במקומה יותר טוב.

כט] שמענו בשם מרן ז"ל בזה"ל אני בדעה שאדרבה צריכים להדפיס ספר ואז מתעלים ועושים שטייגען.

שמענו בשם מרן ז"ל דמרגל צפויי דהעולם, דלא כל מחשבה אומרים, ולא כל מה שאומרים כותבים, ולא כל מה שכותבים מדפיסים, אבל דר"ת אינו כן....

העידו שאמר מרן ז"ל דודאי כדאי להדפיס ספר אף כשאין שום צורך אחר כי אם לצורך המחבר עצמו כדי שילמד כדבעי, וכתב מרן החזו"א ז"ל באגרת. קבע נא הערוך בספר מבורך למען תהיינה כך למשמרת, וזה חיזוק לעיון ואמרו ד"ת צריכין חיזוק כו'.

בחור שאל למרן ז"ל אם כדאי לבזבז זמן ולכתוב אף הערה קטנה, והשיב כן הדבר כדאי, אף שלוקח זמן זה משתלם, [עם ליינט].

ל] אמרו בשם החזו"א ז"ל דע"י לימוד ב"י אפשר ללמוד איך הפסק נבנה מתוך הגמרא. ועוד אמרו בשמו ז"ל דהב"י הוא המליץ של הראשונים, ואמר לבן תורה ללמוד גמרא עם

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

טור וב"י. ופעם אמר דאס היה הב"י בזמנינו היו אומרים שהוא מלקט.

לאן העידו מפי מרן החזו"א זללה"ה אודות הלימוד בזהר הק' למי שלא הגיע לחכמה זו, והשיב למען הלימוד אסור, אבל למען יראת אלוקים מותר, ומנה גדולה היא כי אין לך מאמרי חז"ל שמלהיבים כל כך כמו מאמרי זוה"ק.

פעם השיב דקבלה כריך ללמוד איש מפי איש, מפני שהכל הם משלים, או מפי אליהו הנביא, ואין לנו כיום ממנו ללמוד, ופעם אמר כי הקושי הגדול בהבנת חכמת הקבלה הוא הבנת הגמסל, בהיות והנסתר מרובה בחכמה זו, וגם הכתבים המוסמכים העוסקים בעניינים אלו הינם רק משלים בלבד, והוסיף מרן ז"ל שגם בזמנו של הגר"ח מוולאזין ז"ל היו כמדומה שני אנשים שעליהם העיד הגר"ח שהבינו הגמסל.

פעם אמר דנקראת חכמה זו קבלה מפני שא"א להבינה אלא איש מפי איש מפי אליהו, ויש בקבלה סוגיות שלמות קשות מהנגלה.

פעם אמר מרן ז"ל ימען נעמט א שוסטער און א שמיד, און מען לערנט איהם אויס קבלה.

על סוד הצמאוס אמר מרן ז"ל למה הדבר דומה לכ"ב אותיות, דעל ידם אפשר לכתוב ולכתוב בלי סוף ובלי קץ.

שאלוהו מי היה רבו של הגר"א זללה"ה בקבלה, והשיב אליהו הנביא זכור לטוב הוא רבי טוב.

ואמר מרן ז"ל דמי שלא הגיע לחכמה זו אסור לעיין בזהר לשם לימוד, אבל למען יראת אלוקים מותר ומנה גדולה היא, כי אין לך מאמרי חז"ל שמלהיבים כ"כ כמו מאמרי הזהר הקדוש.

לבן בכתבי הגרי"ז מסלנט הגהגות פרטיות מהגר"א, כתוב כל היראות והחומרות וכל הזהירויות אינו עומד ואינו כדאי לבטל מעול תורה אפילו רגע אחד, והתשובה המועילה היא ג"כ עול תורה, דמתרגמינן בפסוק ונקח לא ינקה, ונקח לדייחבין באורייתא, וכל הגדרים וסייגים אינו כדאי רק לגדור ולעשות סייג לעמוד נגד עוה"ז להחליף על עול של תורה.

לבן כתב בחזו"א ואם היו בני תורה עמלים בתורה לאמתתה היו מזילים ילדים הרבה ואנשים רבים מהרהורי עבירה וכפירה וכיו"ב, בשפע קדשם בהשתפך רוח טהרה בעולם. ובסביבות בעל תורה אמיתי הדבר ניכר לעינינו, והשפעה מרובה על אנשים הרבה, מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה, וכמו"כ יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם. והחושך נפשו מעיון ההלכה, ואשר חשך בזה את נפשו מלטעום טעם חכמה, הלא לא אצדה אחת אצד, רק איבד את כל יסותו וישם את כל הויתו לאפס.

לבן כתב בחזו"א חזור בך בן אדם חוזר בך בן אדם, כי מחר תתחרט מאשר היום תשחק, וימי הגעורים חיש יעבורו, והעולם כים זועף, וזה כל פרי החיים, להתענג על עמל התורה.

להן כתב בחזו"א המתחזק בלימוד התורה הוא עושה חסד עם כל ישראל.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

לון העיד הגר"ד יפה זצ"ל להתיר מרן ז"ל לכתוב בחוה"מ גם במטרה שיתברר יותר ע"י הכתיבה אע"ג דהוה מניעת רווח ולא הפסד ומשום דבחזרה הכל נחשב לדבר האבד.

לזו מרגלך בפומיה דמרן ז"ל אי אפשר לאדם לעלות במעלות התורה יותר מאשר מדרכתו ביראת שמים.

לחן ביקשו לפניו ז"ל להתברך בזכרון בשבוע האחרון לחייו, ואמר הסגולה יראת שמים.

לטון אמר מרן ז"ל בעלי כשרונות כמו הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל יתכן שיש גם בדורינו, ומדוע אם כן אין רואים בדורינו גדלות כמו הגרע"א, כי יראת שמים כמו להגרע"א אי אפשר למנוח בדורינו וממילא לא שייך להיות גדולים כמוהו.

מן הגרמי"ל נלמד זללה"ה שאלו כיצד מגיעים ליראת שמים והשיב לו על ידי עמל התורה, וחזר שוב שרק ע"י תורה, הוסיף ושאל אולי יש עוד דבר וכמדומה שאמר לו להתמיד בהתבוננות בהשגחה פרטית.

מאן אמר להגרמ"א טוראין זללה"ה כשצאים אלפי שני בני תורה האחד ניכר יותר בלימוד התורה והשני ניכר יותר ביראת שמים נמשך אני יותר אחר זה שניכר ביראת שמים, והוסיף בחיך אולי חסר לי בזהב תורה.

מזן אמר פעם שהיה יהודי בקוסוב שהשטן היה נותן לו דפיקה ככה וסימן בידיו, והוא השיב לו כנגדו, ושוב פעם השטן והוא השיב ולא הזכיר מיהו היהודי.

מגן שאלו אחד ע"פ מאמר חז"ל כל הגדול מחבירו יכרו גדול הימנו הרי שעל פי יאה"ר הבער בקרבו היה צריך להיות מגדולי הדור וחיך מרן ז"ל ואמר מנין לכם גדול היצר אצל הגדולים האמיתיים.

מדן הראו למרן ז"ל מזוזות שכתבו סופר ידוע, והיה לשואל מעט טענות על יופי הכתיבה, אמר מרן ז"ל מה אתה רואה הרי כתבן אערלכער איד.

מהן שאלו את מרן ז"ל היכן הוא מקום הפיאות לענין איסור הקפה והראה לשואל עד היכן הוא השיעור, השואל חזר ושאל היכן הוא בדיוק המקום, והשיב הדבר דומה למי שלוקח סכין וחותר לעצמו את הסימנים קנה וקטן וזא לשאול את הרב האם עדיין לא הגיע לרוב הסימנים ויכול הוא להמשיך לחתוך, כך גם כאן הדבר ברור שכאשר מדובר באיסור לאורייטא אין נכנסים עד לגבול האיסור בדיוק, אלא מרחיקים מעט מן המקום כדי ללכת מן הספק.

מון הוה עובדא בעש"ק אחר האהריים שקרא מרן ז"ל לפלוני לאמר לו ששמע שבת"ת פלוני התחילו ללמד אנגלית והרי יש חרם של הגאון ר' יהושע לייב זצ"ל וי"א על ירושלים אבל י"א על כל א"י וא"כ מחוייבים לבטל את זה, וקרוצ לש"ק אמרו שטרם התכוונו לשבת וע"כ יכתבו במואש"ק, הרהר מרן זצ"ל כמה רגעים ואמר לכתוב עכשיו מיד, יש חשך חרם, האב איך מורא איבער טונעכטיגען.

מזן שמענו מזקני הגרר"י וסרמן זללה"ה לאירע שקיבל זרם מהאלקטרי"י וניצל וקיבל על עצמו תענית למחר, ונכנס למרן ז"ל לשאול הרי מן השמים רואים משהו, והשיב מרן

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

ז"ל מקען נישט וויס'ן ממילא קען מען פארקריכ'ן.

וכן העידו על אחד מגדולי הת"ח שישב אבילות על בנו תינוק רח"ל, ושאל את הקה"י זללה"ה אודות הכחוב אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו, והשיב לו בעל קה"י ז"ל ממרן ז"ל דזה קאי על זמנם, אולם כהיום אין אנו ראויים לפשפש ולמאור, ואדרבא אם אדם יתחיל לפשפש בדרך של מדה כנגד מדה, יכול הוא עוד לטעות ולסטות מן הדרך הנכונה. וכיו"צ כתב מרן ז"ל במכתב... ואין אפשרות ברגשות נפשי המלאים המית אהבה והערצה לראות ח"ו חובה ולהצביע על חטא שבעקבותיו עברו מה שעברו... ובכלל נסתרה דרכי ההשגחה מבני אדם, ואמנם חציבים יסורים לזה שרואה אותם כשלוני דרחמנא, ומהדקים את הקשר בין יאור ליוצרו יתברך, ומעלים אותו לעולם שכולו אור, מורס מנטיית גופניות, וזה כל האדם ואשרי חלקו.

מחן פעם סיפר מרן ז"ל על עצמו שבהיותו בברלין נזדמן לבית שמואל הפתח היתה תלויה מראה שדמותו נשקפה אליו מתוכה וכבר לחמו כי עוד מיישהו מתכוין להיכנס לבית, ורלה לפנות לו הדרך.

מתן כשאלוהו בביתו על תבשיל שעשו עבורו אם היה טוב, השיב שכבר עשרות שנים שאינו מרגיש טעם באוכל.

ואמר פעם אז סליפ"ט בייס הארצ"ן לעגט מען עפעס אריין אין מויל און סהער"ט אויף א ליפען.

וכמה פעמים כאשר נחלץ לבו של רבינו היה שואל את הג"ר שמריהו ז"ל יודע אתה אם כבר אכלתי.

בסעודה אחת ביקש שיבררו שוב האורז מפני שחלם בלילה שאוכל מסמרים ואכן נמלאו חולעים.

שמעו משכנתו ששאלה מדוע מרן ז"ל סוגר החלון מידי יום בשעה מסוימת והוצר בששעה זו הוא אוכל וסוגר לפניעות. וזמ"מ כשהגיע אברך חסיד להביט על מרן ז"ל באכילתו, וביקשוהו בני הבית שיאח, אמר מרן ז"ל שיניחו לו לעמוד.

נן פעם ביקשו ממרן ז"ל לפעול לשחרר מבית האסורים יהודי אחד, וכשנודע למרן ז"ל שאינו שומר על טהרת המשפחה לא חפץ לעסוק בשחרורו, רק אחר שיוברר דמכאן ולהבא ישמור. ופעם שאלוהו על אחד שמתתף בשמחה שאין שומרים על טהרת המשפחה, ואמר דהשבע ברכות הם ברכה לבטלה.

נאח אמר מרן ז"ל דההסתר פנים כ"כ גדול עד שיתכן דאשה מעוברת תדרוך על כפרניים ולא יארע מאומה.

נבן אחד שנתלונן על מחשבות כפירה אמר לו מרן ז"ל אתה לא כל כך גדול, ומאז הפסיקו מחשבותיו.

נגן פעם הסביר מרן ז"ל אמונה שתיים ועוד שתיים מדוע הם ארבע, האם במקום בעולם יתחלפו אולי למספר אחר, איזה כוח בעולם יעשה שתיים ועוד שתיים לא יהיו ארבע כך זה באמונה.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

אמר מרן ז"ל דהעלייה ברוחניות היא בהכפלות, כעיוול קטן המוקף בעיוול גדול, דנהי דשני העיוולים קרובים מאד ז"ל אך שטח הגדול כפול משטח הקטן וכן הוא ברוחניות.

נדן בני משפחתו ראוהו מתבונן בפרח עד שנחלש מהתרגשות מפלאי הבריאה.

נהן שמענו מבני המשפחה שבשעה שזכו לפניו על כרות המלחמה באירופא אמר מרן ז"ל המקסימום של חסד והשיא של רחמים זה הרבש"ע און מיט דעם האט ער דס געטאן.

ופעם אמר תמיהים על המלחמה באירופא ואני תמה כיצד הקב"ה האריך אפו זמן כה ארוך.

אמר מרן ז"ל מן השמים ריחמו עלינו שהנאצים ימ"ש לא כפו יהודים על הדת ולא היתה עיקר מטרתם לשם עקירת הדת.

י"א דאמר מרן ז"ל לפני המלחמה כי מטאטא ברזל גדול יטאטא את אירופה.

נון אמר מרן ז"ל משמיה מהר"ל דבשעה שהשביעו אנשי כנסת הגדולה את יצרא דע"ז שיצא ביקש שיחנו לו יצר אחר במקומו, ושאלוהו במה תנוח דעתו ואמר ביצרא דממונא, ומשמע דיצרא דממונא תולדת יצרא דע"ז.

שאלו את מרן ז"ל אם ראשים לשרוף ספרים חילוניים שמאלו אלל חזר, והשיב ראשים ופטורים מלשלם עליהם.

זון שמענו מבעל המעשה ששאלו למרן ז"ל אי ראין לעשות ענמו כמשוגע ליפטור מהצבא בא"י, והשיב כשיצוא הדבר למעשה כבר תדעו לבד כיצד לנהוג ווכנראה לא חפץ שיתפרסם הוראתו אלל הכופרים.

שאלו אחד בענין הצבא באומרו חושבני שאוכל להנצל ממכשולות וחששות אף מאיסורי דרבנן, אך חושש אני שאתקרב שם, והשיבו מרן ז"ל קאלט ווערין איז יהרג ואל יעבור.

שאל בחור את מרן ז"ל אם ראשים לפרוץ ללת לעלות לעקור את דגל מדינת ישראל ממקומו באיזה מוסד, והשיב מרן ז"ל על דברים כאלו פוסקים לבד.

נחן שאלוהו אם האיסור להשתמש באלקטרי"י בשבת מעיקר הדין, או משום חילול ה', ואמר מרן ז"ל וחילול ה' סאיז אקליינקייט.

נדן ידוע שאמר מרן ז"ל דפסגת השגת האדם לעבור את החיים בלא לפגוע בצן אדם.

עיקר חיות האדם שבירת המידות, והלא זה הוא העונג היותר ערב, ויותר נעים, לשלוט ברוח הבהמי, וזה עונג מתמיד ומשיב נפש. [מכתב].

נהן אחד מבני ביתו היה שאל את מרן ז"ל אם הוא הקפיד עליו, ואמר מרן ז"ל באמת היה צריך להיות לי קפידא על מחשבתך שאני מקפיד, אולם מה לעשה שאיני יודע קפידא מה היא. פעם אמר מרן ז"ל מימי לא כעסתי...

פעם אמר מרן ז"ל היום התרגזתי פעמיים, פעם אחת על עניין כיצורי, ובשנייה על

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

מה שהתרגזתי.

[נ] פעם העיר לו זקן אחד שראוהו מטייל מידי יום שיאמר קצת תהילים במקום לטייל, ולאחר זמן בא אותו זקן לבקש ברכה ממרן ז"ל, והבחין הזקן שהוא אותו המטייל וביקש את סליחתו, ואמר מרן ז"ל אין לך מה לבקש סליחה הלא נתת לי עינה טובה, ומאז אני משתדל לומר בכל יום תהילים.

אדם גדול העיר למרן ז"ל על שהוא מעיין בגמרא בעת שוכבו על מיטתו והגמרא גם על מיטתו ומיד הגביה מרן ז"ל את הגמרא ואמר אוי... כביכול לא שם לבו...

[נז] העידו ששאלו את מרן ז"ל אם הוא יודע שהוא גדול הדור ואמר הן, ושאלוהו א"כ איך יתכן גודל ענוותנותו ביטול ערך עצמו במדה זאת, והכנתו לפני כל אדם, והשיב ווייל איך וייתכן אז א' אנדערער וואלט געהאט מיינע כוחות און מיינע תנאים, וואלט ער דאך טאקע עפעס געווען.

[נז] כתב מרן החזו"א זללה"ה אלה שלא זכו לאור הגמרא בהלכה המה משוללים גם באגדה באופי האמיתית, כי בהיותו חסר לב חכמה אי אפשר לו לקנות מושגים שמימיים אמיתיים גם אינו מסוגל ללימודים מישירים, ומה שהזכירו בגמ' בעלי אגדה היינו חכמים בהלכה שהוסיפו עיונם גם באגדה, אבל לא יתכן להיות ריק מהלכה ולהיות בעל אגדה, ויתכן אנשים שעסקם בהגיונות הדורות ועוד כיו"ב, ומשתדלים לקבוע הגות לבס במסגרות התורה, ויתכן שיצליחו למשוך לב השומעים ולהנגיע זמירות באזני המקשיבים, ואמנם אלה אין להם חלק בתורה לא בהלכה ולא באגדה כי כיסוד ההלכה יסוד האגדה, אין האגדה הגיון לב, האגדה היא חלק התורה שקבלנוה דור אחר דור אשר מסרה משה ליהושע ויהושע לזקנים וכדתנן באבות.

ולהיות בעל אגדה החובה להיות בקי במקרא בתורה בנביאים וכתובים, להיות בקי בכל אגדות שנאמרו בגמ' בקיאות נאמנה, להיות בקי במדרש בקיאות שנונה ומסודרת, ואח"כ לשאת ולתת בהן בהבנת המסקנות שבהם, וכמו שלא יתכן חכם בהלכה בלא קנין הבקיאות המרובה. ואמנם אלה החפצים בהתגלות לבם, מורגלים בידיעות מקוטעות קטע מכאן וקטע משם עד שנאסף בידם ילקוט של מאמרים ספורים המשמשים צם לברוא הרצאות להשמיע לרבים, (ומהם... אינם יודעים לחרגם בתורה נו"כ, אינם יודעים את הכתוב בראשונים ידיעה מספקת, ומהם שלא למדו כלל תנ"ך, ואינם מבינים ללמוד אגדה בגמ' ברוב מקומות חש"ס, ובכל זאת המה מחנכים לצעירי האון ומטיפים לקח במדות ומוסר, ולפעמים גם במדע ומתק שפתים), ואם אמנם המה גורמים לעתים להטות לב הרכים ליראה ומוסר, וליבנו רוחם להם כבוד והערצה על מעשיהם הטובים, אבל אין שמחתנו שלמה בהם, כי סוף סוף חסר לנו תורה, ויש כאן עניות דתורה, ויצירתם בלתי מתוקנת בהחלט, שאם אין תורה אין חכמה אין עצה ואין תבונה עכ"ל.

[נח] חזר בר בן אדם חזר כך בן אדם, כי מחר תתחרט מאשר היום תשחק, וימי הנעורים חיש יעבורו, והעולם כים זועף וזה כל פרי החיים להתענג על עמל התורה. [מכתב].

[נט] להתחזק בשקידה ובעיון התורה כי זה כל האדם וזו העבודה היותר חביבה לפניו

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

יחזקאל. [מכתב].

ס] רוח הקודש היא יגיעת העיון ברוב עמל ובמשנה מרץ, עד שמתוסף בו דעת ותבונה בלתי טבעי. [מכתב].

סא] העידו שאמר א' ראשון קעמען ניט זיין, אובער ארישונדל' מוז מען זיין.

סב] אמר מרן ז"ל וויפל איך האב גיהארוועט אויף די חילוקים, האט דער גאון זללה"ה גיקענט דורכלערנען האלב שם, והוסיף וויפל איז ביים גאון האלב ש"ס, לוי וואכין אנערד, די חילוקים האט מיר געמוזט דויערן לויי וואכין בערד.

סג] העיד מורנו הגר"ש זללה"ה דשמע ממרן זללה"ה. הגאון היה אכלי, דברתי עמו בלימוד, ועל עוד דבר. ופ"א אמר לבן ביתו היום היה כאן רבינו ירוחם. והיה אחד מבני משפחתו שהורה מרן ז"ל לקוראו זכריה, ושאלוהו הלך אין שם זה מקובל אצל האשכנזים, השיב הסכמתי לדברי הנביא זכריה שהיה כאן ואמר לי כך לקוראו. ואחד ממשפחת מרן ז"ל קרוי בשם ע"פ הוראתו מפני חלום שחלם החזו"א על אדם שחי לפני עשרות ואולי מאות שנים. [החלום שכתוב בקובץ אגרות שצא אלי ואמרתי לו נכתב ע"י מרן ז"ל בלשון סתר שהיה בחוד כל מילה גם אות שאינה שייכת למילה].

סד] שמעתי ממורנו הגר"ש זללה"ה דאביו של מרן החזו"א זללה"ה הורה לו יום אחד שלא ילך יותר לחיידר מפני שחזר עם מילה שאינה הוגנת מהחיידר.

סה] אמר מרן ז"ל לכתוב תשובה כהגודע ביהודה כשאנו בחוד הסוגיא אפשר, אך תמוך הגיעיני... איני יכול.

סו] שמענו שהביא מרן ז"ל ראייה מדברי הש"ך בנקה"כ יו"ד סל"ד בענין גרוגרת שהיה עמל שעות רבות על דבר שכבר עיין כבר, ואמר מרן ז"ל חזינו מינה דעיקר הכלחתם לא רק מפני גודל כשרונם, אלא שהיו דבקים ומתמידים בלימודם מעל"ע.

סז] שמענו מאחד התלמידים שאמר למרן ז"ל בשם הגרי"ז הלוי זללה"ה דדרך החזו"א בלימוד לסלק האבנים בדרך לביהמ"ד, והשיב מרן ז"ל דכ"ה נמי דרכן של הראשונים.

סח] שמענו מהגר"י ברטלר שליט"א ששמע ממרן ז"ל על רב פלוני דפוסק אחד כשר ואחד טרף, וכשתמה הגר"י שליט"א עד כדי כך... השיב מרן ז"ל שחיס כשר ושחיס טרף.

סט] כתב מרן ז"ל ואין בכח אנושי בזמנינו לדעת ד' חלקי שו"ע על בריין [הכונה בעיין].

ע] היה אחד שרצה לתמוך בלומד תורה בתנאי שיכתוב לו הלומד חלק כיששכר וזבולון והלומד חשק מלכתוב ולחתום, אמר מרן ז"ל ואם ז'אלעווען זיי יענעס" וכתב במכתב אין ראוי לנהוג כרות עין של ליהנות מעזריה וזבולון. וידוע לשון הכתר ראש, אם עינו כר ליתן חלק מלימודו לאחר, נראה מזה שראונו לקבל שכל לעצמו ולמעט ראון בוראו מפני ראונו, אבל כריך שיהיה מטרת חפצו ומגמתו רק שיעשה ראון הבורא ית"ש ומיניה יתקלם עילאה.

עא] שאלו את מרן ז"ל מדוע מחלל שבת דינו כעכו"ם, והשיב פילוסופיה אינני

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

יודע...

עבן מרגלל בפומי דמרן ז"ל כשהיה איזה דבר מוקשה בהלכה "נו, איז מען אויף א נאכט" כי איך לעלה על ערש יועי עד אמלא מקום בינה בתורת ה' השלימה.

עגן אמר מרן ז"ל הפוסקים כאן הם הפוסקים שם בבית דין של מעלה, הפוסקים שם לדור הם הב"ד של אותו הדור.

עדן העיד הגרמ"י לנדא זללה"ה דכשהתאוננו לפני מרן זללה"ה על עמל התורה המפרך היה חוזר על דברי רבינו יונה באבות פ"ב מ"ז מרבה תורה מרבה חיים כי לאגת התורה אף כי היא לאגה גדולה למצוין, כאשר יחשב בהלכה עד יאמר דבר דבור על אופניו, אין יכולת לאגה ההיא לעשות לו רע, אע"פ שאמר חכמי הטבע היגון חלי הלב והלאגה היא כלות הלב, אך הדואג בתורה אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לו.

עהן אמר מרן ז"ל הזמן של התפילה הוא הזמן של עיון ביראת שמים. ופעם אמר תפילה היא מזון הלב. ובשם הגר"ח ברים זללה"ה לאירע שבהיות מרן ז"ל ביער בוילנא ונעמד להתפלל תפילת מנחה התנפלו עליו קבוצת קוזקים ולא הצליחו להפסיקו.

עוון אמרו למרן הגרי"ז מצריסק זללה"ה כי מרן החזו"א ז"ל בלי יצר הרע, ודחה הגרי"ז ז"ל בביטול הרי כתוב כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

עזן חולה שהוצרך לאכול ביו"כ והתאונן כי לאב לבו על כך, אמר מרן ז"ל שלא שמע על יהודי שדאב לבו על כי צריך לעשות ברית בשבת.

הגר"ח ברים זללה"ה שוחח עמו בלימוד בליילה ולא יכל לשוב לביתו בירושלים, ומרן זללה"ה אירחו בביתו והכין לו סעודה ופרס מצעו, והגר"ח ז"ל ביקש להתנגד, ואמר מרן ז"ל מאימתי אתרוג אומר מה לעשות עמו.

עחן אמר מרן ז"ל לבעל יסורים כשיודעים שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אצ"כ מכריזין עליו מלמעלה זה מיקל על היסורים.

עטן שאלוהו לברוח לחו"ל מחמת מלוקה פלונית השיב מרן ז"ל אבער פון זיך אנטלייפטמען ניט.

פן שמענו שדנו בפניו ב' מחותנים כמה יתן כל אחד, ואמר מרן ז"ל לראובן אתה נתן הדירה ושמעון יתן שאר דברים, ושאל ראובן מדוע אני נתן הדירה, ואמר מרן ז"ל אז שמעון יתן הדירה, ושזב אמר ראובן אבל אני נתן שאר הדברים אמר מרן ז"ל כבר הפסדת שמעון זכה...

פעם אחת המתינו קרואים לאירוסין עד שיסיימו המחותנים לדון ביניהם, וכשאלו האורחים את מרן ז"ל מדוע ממתינים, השיב דהמחותנים דנים ביניהם להיכן ישלח הקב"ה את ההוצאות.

פאן שאלו את מרן ז"ל אם ביקר על ציונו של הגר"א בהיותו בוילנא והשיב שלא [אע"פ שהיה בוילנא י"ג שנה משנת תר"פ עד שנת תרכ"ג].

פבן אמר מרן ז"ל על עצמו "איך האב זאך קיין מאל ניט געריכט אז איך וועל

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

דארפין אזוי פיל ליידן פון כבוד". ופעם אמר על תוארי כבוד "רעשט אמייעסע זאך".

פעם חפצו למחות על כבוד מרן ז"ל ואמר "ווער עס איז חס אויף מיין כבוד, זאל גארניט טאהן, די גרעסטע הלבנת פנים וואס מען וועט מיר טאהן איז דאס וואס מען וועט איהם ענטפערן".

פג] צביאורי הגר"א לזוה"ק ולהיכלות, דעליית נשמה היא התדבקות המחשבה בשעת עמל התורה ותפלה, היא סוד כל העליות שהוא עליות הנשמה במחשבתה, [עין בם' יהל אור ריש פ' פקודין, וכמה מאושר האדם שנפל בחלקו להתדבק במחשבתו בעליית נשמה בקדושה, ובה יובן פגם המחשבה.

פד] העונג היחידי הוא לי לעשות רצון קוני, ואין לי כער יותר גמור מכשלונו בעוון. [מכתב].

פה] שמעתי דהרב ליברמן שהיה גר ליד ירחי כלה והסתובב אלל החזו"א שמע פעם בכולל חזו"א שיש ויכוח על איזה ענין ושאל מה הויכוח, ואמרו לו אודות ההפטרה של שבת אח"מ, וכידוע דהחזו"א קדש מלחמה על הענין כמוכא בתשובות וגזים הגדמ"ח, ששלח את הגר"ש גריינימן זללה"ה לכתוב לאיזה קובץ מאמר נגד מנהג ירושלים, ואמר הרב ליברמן הלך גם אלל החזו"א קראו כמנהג ירושלים ואמרו לו זה בגלל שאתה התווכחת עם החזו"א שזה מנהג ירושלים והוא ויתר לך, אמר להם הרב ליברמן את הכל למדתם מהחזו"א רק לוותר לא למדתם מהחזו"א.

פו] מהג"ל במכתב בקו"א חזו"א אודות תשובה על חילול שבת הושמט קטע שהחזו"א הוסיף סניף לקולא שזה היה בזמן שקודם ר"ת, וכן שמעו מהגר"י ברטלר זללה"ה בענין זמן ר"ת שנשתמש בו החזו"א פעם כסניף – כמוצן כריך לשמוע כמה דברים אמורים.

פז] שמעתי מ... דאמר מרן החזו"א זללה"ה זיי זאגן אז דפופיק איז איכט הרבש"ע אבער מדארף וייסן מחלק זיין. [היינו דרבש"ע לחוד ופופיק לחוד].

פח] היו היה לדיק בפונדזי..... והחזו"א האג בפני... כיצד אומר קדיש יתגדל ויתקדש בצורת אימה והדגשה, ואמר החזו"א מדארף האבן מורא פון רבש"ע אבער מקען זאגאן יתגדל ויתקדש בצורה רגילה.

פט] פעם האג החזו"א איך..... מדברים גבוהה והאג בפאתוס "תורה ואס איז דאס תורה" "מוסר ואס איז דאס מוסר"

פז] הרב מאיר ליברמן ז"ל שהיה פקח אמר שהחזו"א היה כולו רק דעת וממילא היה יכול ללחוק וכשהיה לוחק הרבה זה סימן שיש לו יותר כרות כי כולו דעת וד"ל.

פא] אמר החזו"א זללה"ה החסידים אין להם דין, ואכל רבי חיים בריסק יס שני דינים, ואכלי דין איז הדין.

פב] שמעתי מ... ששמע מהחזו"א לא מצאתי לגוף יותר טוב מהשתיקה, לגוף כפשוטו.

פג] אחות החזו"א ע"ה היתה אומרת שהיו אומרים אללם דשידוך שוירד כריך לשמוח, ושידוך שמתחיל לרקוס עור וגידים כריך לקחת סידור ולהתפלל היטב.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

נ[7] במעמד התרת נדרים שאל הסטייפלער זללה"ה את מרן החזו"א זללה"ה ממה נפשך אם דיינים א"צ מומחים ואם מומחים א"צ דיינים [לכאורה ר"ל דמומחה ביחיד כשר], והשיב החזו"א זללה"ה סאיז אזוי והרה"ג.

נ[8] שמעתי שבשעת כתיבת מכתב עבור אחד מגדולי הדור ע"י מרן החזו"א ז"ל כשהגיע לכתוב תואר מסוים ביקש ממאן דהו ממשפחתו שיכתוב תחתיו ולגודל יקרת האמת שבקרב[ו].

נ[9] שמעתי מ... שמע מהרבנית אשת חבר להג"ר שמריהו זללה"ה שבהולד להם בנם זכריה אמר להם החזו"א לקוראיו כך, ושאלוהו הלל אין מקובל אלל האשכנזים כהיום שם זה, השיב להם הסכמתי לדברי הנביא זכריה שהיה כאן ואמר לי כך לקורא, ומ... שמעתי שאמר החזו"א הוא עוד יטרח לשם הזה.

נ[10] עוד שמעתי מ..... לאמר פעם החזו"א לאחותו היום היה כאן ולא יסף, ופעם אחת אמר היום היה כאן רבינו ירוחם.

נ[11] ושמעתי מ... שאמר מרן ז"ל על עצמו דנהי דהו גדולים שכתבו תשובות בהיקף גדול בזמן קצר, מ"מ בסוגי' שאנו עוסקין בדרך לימודנו... (ואידך זיל גמור)

נ[12] שמעתי עובדא במומר דהסכים לחלוץ בתנאי שיבואו לו ראייה בחמש דקות מהש"ס דמומר חייב בחליצה והגאון רבי יחזקאל חנן הביא ראייה.

נ[13] שמעתי ממו"ז זללה"ה דשמע ממרן ז"ל דהגר"ח אמר לאיכא ג' גדולי הדור אביו והגרי"ל דיסקין (והשלישי איני זוכר) ואם תראו גם הגר"מ ז"ל ואמר מרן ז"ל דהגר"ח ז"ל לא אם תראו, ואמר הגרי"י ויינר ז"ל דבגר"מ ז"ל יש מאופן לימודו של מרן ז"ל.

נ[14] שמעתי שהביא מרן ז"ל ראייה מדברי הש"ך בנקה"כ יו"ד סל"ד בענין גרוגרת שהיה עמל שעות רבות על דבר שכבר עיין כבר ומזה למדנו דעיקר הכלחחם לא רק מפני גודל כשרונם אלא שהיו דבקים ומתמידים בלימודם מעל"ע

נ[15] הראה מרן ז"ל לדברי התה"ד בכתבים ס"כ על התייחסותו לחילוק בין לורת לימוד הרמב"ם כנגד לורת לימוד של בעלי התו'

נ[16] שמעתי מ... לאמר למרן ז"ל בשם הגרי"ז ז"ל דדרך מרן ז"ל לסלק האבנים בדרך לביהמ"ד (ר"ל בדרך לימודו דמוקים לברייתא או לתוספא באוקימתא וכיו"צ) והשיב מרן ז"ל דכ"ה נמי דרכן של הראשונים.

נ[17] שמעתי... שאירע שעמד בגג בית מרן ז"ל ושמע למרן ז"ל שאומר ק"ש ודילג פסוק וקשרתם בפרשה ראשונה של ק"ש ומיד ירד לומר לו (וכנראה נתבלבל מבקומך דפרשה שניה) וחזר מרן ז"ל לתחילת פרשה ראשונה ואהבת אע"ג דבדין חוזר למקום שטעה.

נ[18] הג"ר.... שמע מבית מרן ז"ל שמתחילין שמו"ע דמעריב בישיבת פונבז ואמר לו מרן ז"ל שיתחיל עמיהן אע"פ שלא אמר עדיין ק"ש משום עת רצון וישלים ק"ש אח"כ.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

קו] שמעתי מ... ששאל את מרן ז"ל מדוע פוסק כרש"י נגד הרמב"ם בענין ייחוד בפנימי וחיצוני, והשיב דפעמים עולה מדברי הגמ' כן, והיכן כתוב פירש, ואח"כ הוסיף וגם התו' לא חלקו על רש"י בזה.

קז] שמעתי מ... דהחזו"א אמר לאומרים בשם החת"ס דהלכה כבית מאיר ברוב מקומות ואמר החזו"א והלכה כמותו בכל מקום.

קח] כמדומה ששמע ממרן ז"ל דהמג"א גדול מכולן (א"ה): כנראה מכל הנושאי כלים בשו"ע וכנראה אינו ענין להגר"א ור"ע אי ר"ל גם מהנו"כ שביו"ד או רק באו"ח). וכמדומה שהיה מרן ז"ל סובר דהגרע"א גדול מכל האחרונים.

קט] ...שמע ממרן ז"ל דהחילוק בין קושיית הגרע"א לשאר קושיות דבשאר קושיות ככל שמתעמקים איכא עוד ועוד תירוטים, אבל קושיית הגרע"א ככל שמתעמקים רואים דהקושיא קשה יותר ויותר.

קי]שמע ממרן ז"ל דהאריכות בכתיבת חידו"ת אין לה שיעור דככל שמאריכין לעולם יהא ע"ז הערות וקושיות.

קיב] שמעתי מ... אמו של החזו"א ביקשה להתברך מהח"ח והשיב לה בקשי מבגד שיודע ללמוד יותר ממני.

קיג] אביו של החזו"א הכיר בספר המ"צ מיד בלאתו ואמר שנכתב ברוה"ק.

קיד] אחותו של החזו"א נתחברה לכמה חזרות שאינן הגונות ופ"א אכלה לפני שחרית והגיב אביה זללה"ה ראו היא עושה לענין אוכלת ואח"כ מתפללת.....

קיד] פ"א יאלה אחת מאחיותיו של החזו"א לטויל בלא נטילת רשות והגיב אביה את חושבת שיעבור כזה דבר בשתיקה (ותו לא מיד).

קטו] בשם רבי אייזל חריף שהיה מבטל כולם דרבי שאול מקוברין היה יודע ללמוד וכמדומה דאמר מרן זללה"ה דאביו יודע ללמוד יותר מרבי שאול.

קטז] אמר הגר"ח ברים זללה"ה דהחזו"א היה לו רגלים ארוכות דהלך ראשו היה בשמים ורגליו בארץ.

קיז] מהגר"ש זללה"ה דלמדנו אלל החזו"א תרי דברים האחד שלא להאמין לאף אחד, והשני לכל דבר שלומדים צריך להסיק מה היוצא מזה למעשה.

קיח] אחד מהגדולים שדיברו עמם שיתן הסכמה לספר חזו"א אמר שזה ספר משונה (איני זוכר הלשון צריך לברר).

קיט] שמעתי מהר"א אברהם זללה"ה דלמד עם הגר"ש זללה"ה בסלבודקה סוגיא דכ"ר בימי בין הזמנים בשנת תשי"א שהיו באים ללמוד שם במשך היום והיו יורדים באמצע לדבר עם מרן זללה"ה.

קכ] מהגר"ח קנייבסקי שליט"א שפעם (כמדומה פעם ראשונה) שראה את מו"ז הגר"י שפירא זללה"ה וחבריו אלל מרן זללה"ה ושאל לחזו"א מי המה והשיב הם גדולי ירושלים,

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

והחזו"א התבטא על הגר"ש זללה"ה כמה עשירות יש לו בגמ', וזהו מעין טובא עם ניגון צבתי כחצי הגר"ש ששלח לו, ושמעתי מ..... דהרב יעקב שכטר שאל לחזו"א מי המה האצרכים שהוא משתעשע עמם והשיב לו מיין קינדער וכמדומה שאמר הרב יעקב הנ"ל כי גם אני מעונין להיות מילדיך.

קבא] שמעתי מ... שאמר מרן זללה"ה כי בקוסבה היה (כמדומה שטארק) ידיעה בקבלה, וכמדומה שראה פלוני את החזו"א בחדרו מעיין בספר עץ חיים וגר לזוק בידו בשביל הריכוז ואיני יודע סמך למעשה זה.

קבב] שמעתי ממרן זללה"ה כשעבר ליד מלון דאוס [כהיום רח' חזו"א פינת לסלר] שמע צעקות מבית מרן זללה"ה והכיר שזה קולו של מרן זללה"ה ורץ לעבר ביתו והדלת הייתה נעולה וטיפס מסביב אלל החלון וראה מראה מבהיל איך שמרן זללה"ה אוחז גמרא בידו ומסתובב אנה ואנה ופניו כלפיד אש ממש וצועק בקול דברי הסוגיא בחדל (ולאחר כמה שנים שלמד מו"ז זללה"ה סוגית חרדל ראה איך שהתיבות האלו הן שורש הסוגיא לחרדל).

קבג] מנו משמיה דמו"ז הגר"ש זללה"ה דלאחר שגמר הסוגיא היה מרגלא בפומיא מייר זאגן אודער וי חזו"א אודער פארקרט אובער נישט קיין אנדערע זאך, וסיפרתי זאת למורנו הגר"ש שליט"א בעת הביאנו אליו את ספר גבורת יהודה ואמר בשם (אינני זוכר מין) דאמר על החזו"א שאומר בסוגיא או כהתוס' או בהיפוך, והוסיף הגר"ש שליט"א ואני אומר שיש תוס' כזה באיזה מקום.

קכד] שמעתי מהגר"י ברטלר זללה"ה שמע אחר פטירת החזו"א ששאלוהו למה לא הולך עם ט"ק אמר ואמר שבין טליתותיו יש גם אחת אמר, ואמר לי הגר"י שלא שם לב בעצמו מה הלך מרן ז"ל, ואמר הגר"י דהחזו"א הלך עם ליציות ניפוך מפני שאז וולאם זה מה שהיה עושה, אבל בגמ' מבואר דכריך טווייה לשמה ומהיכי תיתי דכריך גם ניפוך, ושאלתי את הגר"י דילמא עשו את הניפוך והטווייה בזאח"ז ושבו השיב הגר"י אם בגמ' כתוב טווייה מנ"ל ניפוך, ושאלתי למה הולך בט"ק אמר והשיב שכך נהגו בביתו ואמנם לא הלך כן מעולם מיהו אחר שהרב נתן שולמן ג"כ הלך בט"ק אמר ואמר הרב נתן דהחזו"א ראה להורות הלכה כהגאון אבל הוא א"צ להורות הלכה כמאן, ואמר לי הגר"י דהחזו"א בתחילה הלך עם ט"ק שהגקב האטרף לשיעור אמה מלפנים, ומ"מ האריך הבד מלפנים משום צניעות שלא יראה המפסעה שאמר מרן ז"ל דלא תגלה ערוכת מבואר שגילוי הפסיעות הן צניעות.

קכה] אירע שמאכא אמו של הגר"י שלפוחית מים שצבה ליד צומת הגידין (טרם שצדקו את צומת הגידין) והלך לשאול את החזו"א ואמר החזו"א שמסתמא זה כשר ושר' יחזקאל לא יאכל מזה ואילו אמו שתלך לשאול איזה רב ולבטח יכשיר לה, ומעשה זה היה בפסח והזמינו החזו"א לאכול עמו ובע"ש אמר החזו"א היכן אני מוצא כלים עבור יחזקאל מפני שאינו אוכל שריוה, ולבסוף אכל הגר"י אלל הסטייפלר שלא אכל שריוה, ולמעשה החזו"א אכל רק חלוטה.

קכו] שמעתי מ.... ששוחח עם מרן החזו"א זללה"ה בביאור אין קנין לדבר שלא בא לעולם דמפרשים דאין גמירות דעת על דבשלב"ע והחזו"א הסיט את ראשו בשלילה

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

ואמר ניין ניין אלא ללא שייך לעשות קנין על דבר שאינו. שוב הראוני בחזו"א אהע"ז סי' קמ"ח ונדפס נמי בחזו"א דמאי סי"ז וז"ל דטעמא דשלב"ל לא מהני שלא נחנו דיני התורה אלא על דברים שהאדם משמש בהן ושליט עליהן ובזה אמרין דמה שבידו הן בכלל באי עולם ותשמישי בני אדם כו' עי"ש.

קכז] ה..... שאל את החזו"א בהיותו בישיבת פונבז' אם ראויים לפרוץ דלת לעלות לעקור את דגל מדינת ישראל ממקומו שהיה תלוי על גג הישיבה בחגא של המדינה, והשיב החזו"א על דברים כאלו פוסקים לבד.

קכח] שמעתי מזקנתנו אשת הגר"י וסרמן תחי' כי זוכרת בזיכרון על אחותה אשת הגר"ש גריינימן זללה"ה לאחר לידתה חפצו בבית הוריה שתאמר הגומל בפני עשרה כמנהג בני ירושלים והמנהג היה שהיולדת מרימה את הוילון שבעז"נ ואומרת הגומל והעם משיבים לה מי שגמלך, ואמר הגר"ש גריינימן זללה"ה בשם החזו"א כי אי"ז מדרכי הכניעות, ואביה הרב שקול זללה"ה היה לו משא ומתן עם חתנו ע"ז ותיקף עטו את המעייל ונסעו מפ"ת לחזו"א לשאול והחזו"א השיב אכן אי"ז יאה שכן תנהג האשה אלא שבעלה יאמר את ברכת הגומל בביהכ"נ והיא תשמע את ברכת בעלה בעז"נ. [א"ה: ידוע אצל תלמידי החזו"א שאין אומרים הגומל אצל לא שמענו שהבעל אומר במקום האשה].

קכט] הג"ר יחזקאל זללה"ה בהליכתו עם החזו"א שמע את החזו"א אומר לעצמו דזה אומר הפוך ושאל אותו הגר"י מי הוא זה שאומר הפוך ואמר החזו"א זה שתמיד אומר הפוך.

קל] הרב מצריסק זללה"ה אמר פעם בלימוד בבני ברק היו אומרים כך.

קלא] שלחו ילד לקחת מגילת שה"ש או קהלת ששבת עבור הרב מצריסק לתפארת ליון, והחזו"א ראה מהחלון ושלח לקרוא לילד להחזיר.

קלב] אמר החזו"א להגר"ש ברזס כי החפץ ללמוד תורה לשמה ומתחיל וחושב אוי אי"ז הולך הלשמה נו אוי אלמד איך שיהיה דזהו נמי לשמה.

קלג] שמעתי מ..... דהחזו"א נסע עם הרב דסלר וברדך אמר משהו שיש להתפלל על לער השכינה ואמר החזו"א כריך להתפלל בנוסח טעטעא עלעפט מיר וועוד אמר לחצוה בחזקה].

קלד] בפדיון הבן אמר החזו"א דרך ב' אנשים נטלו ידיהם כדין.

קלה] החזו"א האכיל את..... תרופה מרה בכפית בהיותו גר עם הוריו ליד ישיבת סלבודקה, ופעם סחר לו על לחיו במריבתו עם אחיו. / החזו"א החזיק את מקלו על אצבעו להנות את.... בילדותו.

קלו] שם אחד מבני אחות החזו"א ניתן ע"פ חלום שחלם החזו"א על אדם שחי לפני עשרות ואולי מאות שנים.

קלז] החלום שכתוב בקובץ אגרות שבא אלי ואמרתי לו הוא נכתב ע"י החזו"א [בגלון סתר שהיה בתוך כל מילה גם אות שאינה שייכת למילה].

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

קלחן כלכת הג"ר.... עם החזו"א ברח' אלשיך אמר החזו"א בענין מחלוקת הרמב"ם ורש"י בסוגיא דיחוד בפנימי וחיזון דהרמב"ם מוקי לה בפירש וכמדומה שכן פסק בשו"ע ואילו רש"י חולק והחזו"א הלך כל הסוגיא עם פירש"י וכן להלכה ואמר דלפעמים נראה מהגמ' כך ומי קהני פירש וועיין חלקת מחוקק שמביא פירש"י.

קלטן החזו"א בביתו ברח' חזו"א בשלהי ימיו למד נזקי שכנים, סנהדרין, ב"ב, וליאית, וז"א שגם בשלהי ימיו בזקנותו למד ביגיעה עצומה, ואת הסוגיות שכתב החזו"א למד אותם בעצמו בלי התלמידים.

קמן אשה באה כליל בדיקת חמץ לתנות את לערה בפני החזו"א על שלא זכתה לפרי בטן והחזו"א הרהר קמעה ואח"כ השיב בשנה הבאה יהי לך קשה לבוא לכאן וכך הוה שנקדה.

קמאן כמדומה שביקר החזו"א יחד עם.. אכל הגר"ח הלוי ז"ל והשעונים בבית היו מכוונים לא לפי השעה הגבוהה והתפללו ואמר הגר"ח ז"ל לזריך להרגיל את הראש לחשב.

קמנן שמעתי מ... דסיפר לו החזו"א דאביו הגר"ש כשנפגש לראשונה עם הגר"ח הלוי ז"ל סבר הגר"ח ז"ל דהגר"ש קרליץ אינו יודע ללמוד אצל כשנפגש עמו בשניה ושוחחו בד"ת אמר הגר"ח הלוי ז"ל דמדבר בלימוד כמו ראשון ווהסוף הג"ל ותאר לך כיצד ידע החזו"א ללמוד.

קמגן שמעתי מזקני הגר"י וסרמן ז"ל שאמר לחזו"א כיצד אהיה רב אם איני יודע את כל השו"ע, והשיב החזו"א ומי אתה רוצה שיהיה רב מי שסבור שיודע את השו"ע.

קמדן שמעתי מ... דהגר"י גרוסמן ז"ל סיפר לו אחר פטירת החזו"א עובדא בבחור שעלה מפולין ונכנס לעצבות וסברו כי העצבות מחמת שאינו יודע מה עלה בגורל משפחתו במלחמה, אולם למעשה התברר כי עצבותו מחמת שחושש שהוא כרות שפכה, וכשזיכרו הדבר אמר הפוסק שאכן כן הוא כרות שפכה ושאלו שוב את הרב וכן הסכים שכן ממש כתוב בשו"ע שהוא כרות שפכה, ושאלו את החזו"א אמר שאינו כרות שפכה ודברי השו"ע איירי על מצב אחר.

קמהן שמעתי עדות נאמנה שביקש בבחירתו ברכה ממרן החזו"א לזיווג הגון, ואמר לו מרן ז"ל שירשום שמו ושם אמו ובקשתו לברכה, ונתן לו הבחור את הדף, ונתנו מרן ז"ל בתוך השו"ע אבהע"ז שלו ובירכו, ואח"כ כשחזר הבחור לביתו באניה אמרה לו אמו שהגיע מכתב משדכנית זכרפת להציע לו שידוך, ואותו שידוך קם והיה למז"ט, וכשהביטו בתאריך מכתב השדכנית היה התאריך אותו היום שהיה הבחור אצל מרן החזו"א ז"ל.

קמזן מ... היה נוכח כשהחזו"א עיין בכתבי מו"ז הגר"י שפירא זללה"ה והיה העיון בעיון עמוק.

קמזן שאל הג"ר.... להגר"ח ברים זללה"ה אם ניתן לדמיין כיצד היה נראה העולם אלמלא החזו"א אומר הגר"ח ברים ז"ל תוהו ובוהו.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

קמחן הגר"נ שולמן זללה"ה אחר פטירת החזו"א ממשיכים לפעולותיו של החזו"א בשדה הציבור יהיו, אך עוד סימן בחזו"א כבר לא יהיה.

קמחן ממח"ס שליט"א בשם אביו מו"ז זללה"ה, מרן החזו"א זללה"ה שלח את הרב שרגא פייבל שיטנברג ז"ל להציע שידוך עם חסרון מסוים לאביה של בחורה מבוגרת ואחר שהציע ועברו כמה ימים שמע רשפ"ש ז"ל כי הבחורה המדוברת התארסה עם בחור מניין, והיה הרשפ"ש בהרגשה לא נעימה מאבי המדוברת, ושח הרשפ"ש את אי נעימותו למרן החזו"א ז"ל, ואמר מרן ז"ל אני הוא שהצעתי לאביה את הבחור המניין וראיתי שעדיין הוא מתמהמה, ושלחתי אותך להציע לו שידוך עם חסרון כדי לזרז. שסבור אם מצינים לי כבר עם חסרון אלך על השידוך שהציע לי מרן ז"ל וכך הוא.

קנן בשעה שבה החזו"א ז"ל לבקר את הגרי"ז ז"ל והיה הגרי"ז ז"ל באמצע התפילה והחזו"א המתין לו בחדר ולא הודיעו לגרי"ז ז"ל כי החזו"א נמצא מפני שחסר מודיעים לו היה מתקשה להמשיך בתפילה והיה לוקח הרבה זמן עד שסיים, ובסיים הגרי"ז ז"ל להתפלל ובא לחדר החזו"א ליווה הגרי"ז ז"ל את החזו"א לחדר התפילה כשהגרי"ז ז"ל הולך אחריו כל הדרך לחדר ופניו לחזו"א, וכשהגיע לפתח החדר נתן לחזו"א ליכנס ראשון, והיו הגרי"י שפירא והגר"ח ברים ז"ל רבים במעלה הרחוב לראות את פגישת הגני תרי גברא רבה זללה"ה.

קנאן היה שוחט בב"ב בימים ההם ששם משפחתו היה שוחט והיה לו חדר קטן בעלייה לסלבודקה וכשבא החזו"א לשחוט אכלו ולבדוק את הסכין אמר אותו שוחט שיש לו הסמכה מרבינו אליהו ברוך קמאי ואמר החזו"א אם יש לך כזו סמיכה אינך צריך בדיקה.

קנבן פעם הגיעה שאלה מהגאון רבי ברוך אליהו קמאי זללה"ה להגר"ע זללה"ה והיה החזו"א בבית הגר"ע ז"ל באותו שעה ואמר החזו"א להגר"ע דא"כ להשיב לו כי הוא יודע ללמוד וישיב לעצמו.

קנגן בשבת היה אוכל החזו"א הטשלוט אחר מנחה גדולה בתורת סעודה שלישית בחדר של הרבנית, והיה הסטייפלער מטרף וכשהיה הגר"ח קניבסקי שליט"א נמצא והיה זימון אז באמצע הסעודה היה החזו"א הולך לחדרו אולי ללמוד, והיה אומר להגר"ח שליט"א כשאניך יאמר הלך ילך [ו"ל בשיר המעלות] תלך לקרוא לי לזימון. הסטייפלער היה מנענע את החלב בתוך בקבוק שיהפך לחמאה תוך כדי לימודו עבור החזו"א.

קנדן בבוקר יום א' של הלוויית החזו"א זללה"ה בותיקין בביתו יסבו על הרצפה ואמר הגר"ש גריינמן למתפללים דעור של בהמה יכול להתקדש בקדושת ס"ת ושון בנפשם שנסחבז כאן איש שכולו היה בקדושת ס"ת וגעו כולם בדכי.

קנהן הגר"ר..... סיפר כי פעם במנין של החזו"א מאלו נידון בס"ת בעת הקריאה והיה מאן דהו שאמר שהוא פסול והחזו"א שתק ושאלו אח"כ את החזו"א למה שתק והלא הוא סובר בספרו על טעות כזו שאי"ז פסול ואמר החזו"א העדפתי שהס"ת יהיה פסול ואני אשאר כשר בעיני אותו יהודי.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

קנו] מהגר"י מייזליש זללה"ה, היו קבוצת בחורים מחברון שנסעו לחתונה בת"א ובדרך נכנסו למרן החזו"א זללה"ה לדבר בלימוד, ומרן ז"ל דיבר עמם על איזה מהרש"א, והחזו"א ראה שהם לא מרוצים, ואמר להם אני רואה שבחברון לא אוחזים ממהרש"א, אבל גם מהרש"א לא אוחז מחברון.

קנו] סיפר הגר"א איצראמס זללה"ה דגיסו הרב ראובן קרלינשטיין ז"ל בילדותו התפללו בבית מרן החזו"א זללה"ה והביא סידור לביהכ"נ בשבת וכיון שראה זאת החזו"א נעמד בפתח ביהכ"נ והמתין לאביו וכשבא אמר לו את הפסוק למען ינוח שורך ואמתך וגו'.

קנו] סיפר הגר"א איצראמס זללה"ה שצאירותו הלך לדבר עם החזו"א בלימוד ולמחרת בשבת בישיבת סלבודקה עמד מאחוריו הרב גלדויכט ואמר לבחורים שלידו, הייתי אלל החזו"א וסיפר לי שאמס היה בחור אמרקאי אללו ודיבר עמו בלימוד ודבר כ"כ טוב בלימוד, והגר"א איצראמס ישב מלפניו ולא אמר מאומה כי הוא הבחור, אחר שנים סיפר הרב גלדויכט כי למעשה החזו"א שלח אותו לומר באופן שישמע שהחזו"א נהנה ממנו בלי שהוא ידע שהחזו"א שלח אותו. והכל בשביל לקרב אותו לדרך הנכונה]

קנו] שמעתי מ... דבשבעה על הג"ר פנחס שרייבר זללה"ה סיפרו כי החזו"א הציע את הר"פ לחמיו הרב רוטשטיין, ואמר הרב רוטשטיין כי מציעים לו משפחות מכובדות ובחורים טובים והוא מעדיף זאת ע"פ בחור יתום מהשואה, ואמר לו החזו"א אינני יודע מה מציעים לך, אך אני מציע לך בחור שלא מסיח דעתו מהלימוד גם בין נט"י להמוציא, ואח"כ הסכים הרב רוטשטיין אבל הכלה באה לחזו"א ושאלה אותו הא הוא מתכווין לטובת הבחור או גם לטובתה, והחזו"א נהנה ושיכנע אותה לשידוך.

קס] שמעתי מ... דפלוני נכנס פעם לחזו"א ושאלו החזו"א מהיכן אתה ואמר מהישיבה, ושאלו מה היה בישיבה ואמר שהרב.... דיבר בשם... שצריך להתפלל על כבוד שמים, ונהי דאין אנו ראוין לזה אבל לכה"פ כשאנו מבקשים את צרכינו הפרטיים נחביש, ואמר החזו"א צריך להתפלל להקב"ה אף בלשון כזה, שבאמת אם היה אפשר היינו פונים למישהוא אחר, אבל כיון שאין מישהוא אחר שיכול לעזור אלל הצורא ית' לכך אנו פונים אליך.

קסא] שמעתי מהגר"ש ז"ל אמר שהוא שולח אנשים לים לבעיות נפשיות לא משום שהוא חושב שזה עוזר, אלל מפני שיש לו אמונת חכמים דמרן ז"ל היה שולח אז גם הוא שולח.

קסב] שמעתי בשם מרן ז"ל שאמר כי הליכה בחוף הים מועיל לחיזוק השרירים ושמעתי מבעל העובדל שכתב בן שנתיים היה הולך ונופל הולך ונופל ואמר הגר"ש ז"ל להוריו שילכו עמו על חול הים].

קסג] שמעתי מ... דאמר לו החזו"א פעם כי כבר כמה ימים הוא עמל להבין איזה שטיקעל בחזו"א הקשור לסוגיא שהוא עכשו מעיין בה ואינו מכליח ומה שכתוב בחזו"א ההוא למעלה מכחות האדם.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

קסד] הרב מאיר ליברמן היה בן דוד של החזו"א ומקורב מאד לבריסקאר רב, והוא אמר שההבדל בין הח"ח לחזו"א דהח"ח הרגיש כמו עשיר כל דבר עד מאוה ועוד רווח שהכנים לכיס וכך מתוך שמחה זו יכל לחיות גם 200 שנה, והחזו"א היה כולו דעת.....

קסה] אבא של החזו"א אמר דהמ"ב נכתב ברוה"ק. ויכיל לנו חולקין על המ"ב כמו שחולקין על הראב"ד כשאמר שהיה הדבר ברוה"ק.

קסו] החזו"א נסתפק אם להדפיס ספרים או לכתוב ס"ת וכנראה סבר להדפיס ספרים שלו יותר חשוב ובסוף ימיו היה לו אפשרות כלכלית לכתוב ס"ת וכתב.

קסז] החזו"א אמר בשם איזה רב מליטא דתשעים ותשע אחוז מהשאלות הם עם ארצות, ואחוז אחד הוא מחמיר ?

קסח] החזו"א אמר שדבקות הוא דבר טוב אבל זה מפריע ללימוד ושו"ר כעיי"ז בנפה"ח ש"ד עיי"ש]

קסט] שמעתי מה... שאמר לו החזו"א על רב פלוני דפוסק אחד כשר ואחד טרף וכו' ושאל ה... א"כ כיצד אוכלים מה שהוא פוסק ואמר לו החזו"א דכשיש לו ספיקות הוא מחמיר.

קע] הגר"י ברטלר זללה"ה ביקש מהחזו"א את האתרוג והלולב מתנה ע"מ להחזיר והחזו"א מילן מפני שהיה ספק אם הוא גדול וכנראה שלא היה לו זקן עליון עדיין ואמר הגר"י ז"ל לחזו"א ז"ל שיתן לו בתנאי דאם הוא גדול הוא מנכה לו, והחזו"א נהנה והתקרב אליו והביט בו ואמר לו הגדול אתה יכול לקבל מתנה ע"מ להחזיר ולפי המספר לא היה נשמע שראה החזו"א שיער, אבל אפשר שהחזו"א הביט בו מקרוב וראה פלומת שיער עדינה שאין ניכרת אלא מקרוב ממך כמו שמצוי אצל צעירים שערות דקות ועדינו שאין ניכרות אלא מקרוב ובפרט כמו הגר"י שכמדומה היה שערותיו בלונד בהירות.

קעא]...שמע מהחזו"א דחליפה קצרה זה בגד של גילוי עריות ?! כריך לבדר הלשון]

קעב] מרן החזו"א והגר"ש כהנמן כבסו בידיהם בגדי נער ניכר שואה שחשק להסיר בגדיו שמא יגנבם ולא הועילו כל ההתעסקויות עמו עד שמרן החזו"א הבטיח לילד שהוא עצמו ישמור עליו.

קעג] בת אחות החזו"א סיפרה דהוה עובדא שבא הגר"ע זללה"ה להתייעץ עם החזו"א זללה"ה אודות עגונה, והחזו"א זללה"ה אמר שהוא לא היה מתיר, ודעת הגר"ע זללה"ה נטה להתיר ואח"כ הגיע הבעל חי, ושאלו את הגר"ע זללה"ה אם היה בא מעשה כזה לפניו שוב מה היה מורה, ואמר אני דן ע"פ ההלכה ואין לי רוה"ק, וור"ל דתשובת החזו"א היתה ע"פ רוה"ק.

קעד] באיזה ענין שאמרו אחרים שיש דעת רשב"א, והחזו"א אמר שאין כזה רשב"א, אמר הגר"ע זללה"ה דזה חאפ של החזו"א זללה"ה, ואמר החזו"א ולא ידע הגר"ע זללה"ה שאי"ז חאפ אלא סבי לאזלי אחיגרא.

עובדות ממרן החזו"א זללה"ה

קעה] השאריט יעקב שאל את החזו"א אם יש היום רוה"ק, והשיב החזו"א זללה"ה כן, וכך אמר לפעמים אני אומר דבר ויש לי הרגש שכך הוא.

קעו] מ... החזו"א זללה"ה היה הולך תמיד בט"ק בחוץ מאז שהוא זוכר, ומסתמא גם הח"ח זללה"ה.

קעז] גליונות של החזו"א על חידושי הגר"ח ז"ל היו על הספר ענמו, והחזו"א למד החידושי הגר"ח בעיון גדול כדי להבין מה באמת היה דעת הגר"ח הלוי ז"ל בחידושו.

קעח] קרובו של החזו"א הרב ליצרמן שהיה משוחח עמו פתוח שאל את החזו"א אני רואה שגסים באות להתיעץ עמך [ור"ל דהייטה נחבא אל הכלים כל השנים וכיאלד הגך מתפרסם כך] והשיבו החזו"א אינך יודע כי נסים אינן יודעות לשמור סוד.